

CEZA MUHALEMESİNDE YARGILAMANIN YENİLENMESİNDE YETKİLİ MERCİ

Competent Authority for Retrial in Criminal Procedure

Yaprak ÖNTAN*

Özet

Ceza muhakemesinde yargılamanın yenilenmesi isteminde bulunulacak ve istemin kabulü halinde yargılamayı yenileyecek mahkeme yürürlükteki Ceza Muhakemesi Kanunu'na göre "hükümü veren mahkeme"dir. Ne var ki özellikle bölge adliye mahkemeleri faaliyete geçtikten sonra, bazı durumlarda, hükümü veren mahkemeden ne anlaşılması gerektiği tartışılmalı hale gelmiştir. Yargı kararlarında da birbirinden farklı uygulamalarla karşılaşmaktadır. Bu nedenlerle, yargılamanın yenilenmesinde yetkili merciin hangi merci olduğu tartışılmaya değer bir konu olarak ortaya çıkmaktadır. Bu çalışmada, hem mülga 1412 sayılı Ceza Muhakemesi Usulü Kanunu dönemindeki düzenleme ve doktrindeki görüşler, hem de 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nu yürürlüğe girdikten sonraki durum değerlendirilecektir. Ayrıca bölge adliye mahkemeleri faaliyete geçmeden önce ve geçtikten sonraki durum farklı başlıklar altında incelenecektir. Bu yapılırken, istinaf ve temyizde verilebilecek karar çeşitleri göz önünde bulundurularak farklı ihtimaller açısından yargılamanın yenilenmesinde yetkili merciin hangi merci olduğu tartışılacaktır. Sonuç olarak, ceza muhakemesi hukukunda kanunilik ilkesi ve istisnai normlar açısından söz konusu olan kıyas yasağına işaret edilerek özellikle hükümü veren mahkemeye ve mahkemece verilen karar çeşidinde ilişkin bazı ihtimaller açısından düzenleme ihtiyacı olduğuna vurgu yapılmaya çalışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Yargılamanın yenilenmesi, kesin hüküm, hükümü veren mahkeme, istinaf, temyiz.

Abstract

According to the Code of Criminal Procedure in force, the court to request retrial and the court that will renew the trial if the request is accepted is the "court that rendered the judgment". However, in some cases, especially after the regional courts of justice became operational, it has become controversial what should be understood by the court that rendered the judgment. Judicial precedents also show different practices. For these reasons, which authority is the competent authority for retrial emerges as a subject worthy of discussion. In this study, both the regulation and the opinions in the doctrine during the period of the abrogated Code of Criminal Procedure (no. 1412) and the situation after the entry into force of the Code of Criminal Procedure (no. 5271) will be evaluated. In addition, the situation before and after the regional courts of justice become operational will be examined under different headings. While doing this, it will be discussed which authority is the competent authority for retrial in terms of different possibilities, considering the types of decisions that can be rendered in appeal and cassation. In conclusion, the principle of legality in criminal procedure law and the prohibition of analogy in terms of exceptional norms

➤ *Bu makale Etik Kurul iznine tabi değildir/This article is not subject to Ethics Committee permission.*

➤ *Makale Geliş Tarihi/Article Received Date: 23.09.2024*

➤ *Yayın Kurulu Kabul Tarihi/Editorial Board Acceptance Date: 08.01.2025*

* Dr. Öğr. Üyesi, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi, Ceza ve Ceza Muhakemesi Hukuku Anabilim Dalı, yontan@ankara.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0003-4665-6737>

will be pointed out and the need for a regulation will be emphasized, especially in terms of some possibilities regarding the court that renders the judgment and type of decision to be ruled to by different courts.

Keywords: Retrial, final judgment, court that rendered the judgment, appeal, cassation.

GİRİŞ

Hükümlütünün hem lehine hem de aleyhine olarak kesinleşmiş ceza mahkemesi kararlarına karşı başvurulabilen ve bu nedenle olağanüstü bir kanun yolu olan yargılamanın yenilenmesine dair istem, 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun (CMK) 318. maddesine göre, "hükmü veren mahkemeye sunulur." Ayrıca aynı fıkraya göre "bu mahkeme, istemin kabule değer olup olmadığına karar verir."

Dahası, CMK madde 319 vd.'na göre, yenileme isteminin kabule değer olup olmadığına karar veren aynı mercî, istemin kabul edilebilir bulunması halinde, delillerin toplanması ve akabinde yargılamanın yenilemesi isteminin esassız olması dolayısıyla reddedilmemesi durumunda ayrıca yenileme isteminin incelenmesi ve şartları söz konusuysa duruşma yapılması aşamalarında da görev yapmaktadır¹.

Bu düzenlemenin yerindeliği ve hatta anlamı tartışılmalıdır. Bir görüşe göre, ilk hükmü veren mahkemenin, ilgili yargılamadaki delilleri değerlendirmiş ve dava dosyasını en iyi bilen mahkeme olması nedeniyle yargılamanın yenilenmesinin bu mahkemece yapılması yerindedir². Ayrıca bu mahkeme meseleyi daha hızlı çözebilir³. Aksi görüşe göreyse, mahkeme ve hâkim kavramlarının birbirine karıştırılmaması gerekir. Yargılama aynı mahkemede görülecek olsa da hâkimler değişmiş olabilir. Ayrıca hükme katılmış olan hâkimin yargılamanın yenilenmesi muhakemesine katılması yerinde değildir⁴. Bir diğer görüşe göre de mahkemenin önceden verdiği kararın "manevî ipoteği altında kalmadan objektif olarak hareket edebilmesi için" başka bir mahkemenin yetkili olması gerekir⁵. Yargılamanın yenilenmesinin

¹ 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun (HMK) 378. maddesine göre de; "Yargılamanın iadesi talebini içeren dilekçe, kararı veren mahkemece incelenir."

² 1412 sayılı mülga Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu (CMUK)'ta da yer alan düzenlemenin mehz Alman Ceza Muhakemesi Kanunu'nda karşılığı olan madde gerekçesinde "Muhakemenin yenilenmesi talebi, ilk hükmü veren mahkemece tetkik edilen meselenin haksız bir hükme bağlandığı iddiasını değil, daha ziyade, yeni ileri sürülen deliller ilk hükmü veren mahkemece bilinse idiler, mahkemenin değişik bir hüküm verip vermeyeceğinin tetkik ve tesbiti arzusunu ihtiva etmektedir. Böyle bir mesele hakkında karara ise ancak, ilk meseleyi tetkik etmiş mahkeme yetkilidir." ifadelerinin yer aldığı hakkında bkz. Eralp Özgen, *Ceza Muhakemesinin Yenilenmesi* (Başnur Matbaası 1968) 125.

³ Ayhan Önder, 'Muhakemenin İadesinde Reform' (1973) 38 [1-4] İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası 101.

⁴ Görüşler için bkz. Özgen (n 2) 125-126; Ayhan Önder, 'Muhakemenin İadesinin Caiz Olmadığı Hal' (1965) 31 [1-4] İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası 404-406. Hükmü veren hâkimin yargılamanın yenilenmesi muhakemesine katılmasının yerinde olmadığı şeklindeki eleştiri, Alman Ceza Muhakemesi Kanunu'nda 1965 yılında bu durumu yasaklayan bir hüküm sevk edilmeden önce yapılmıştır.

⁵ Nurullah Kunter, *Ceza Muhakemesi Hukuku* (9. bs Yaylacık Matbaası 1989) 1130. Benzer görüşler için bkz. Ahmet Gökcen ve diğerleri, *Ceza Muhakemesi Hukuku* (7. bs Adalet Yayınevi 2023) 773; Erdener Yurtcan, *Ceza Yargılaması Hukuku* (16. bs Seçkin Yayıncılık 2019) 697.

üst dereceli mahkemelerce yapılmasının daha yerinde olduğunu belirten başka bir görüş de söz konusudur⁶. Nitekim karşılaştırmalı hukuka bakıldığında, yargılamanın yenilenmesi istemine yönelik başvurunun Fransa, Belçika, İspanya ve İtalya'daki gibi üst mahkemeye hatta İngiltere'deki gibi mahkeme dışında bir mercie, örneğin; bir komisyona yapılmasının öngörüldüğü görülmektedir⁷. Bir diğer görüşe göreyse, yargılamanın yenilenmesinin gerekip gerekmediğine Yargıtayca karar verilmeli, yenileme kabul edilirse gereği hükmü veren mahkemece yapılmalıdır⁸. Esasında, yargılamanın yenilenmesinin hükmü veren mahkemece yapılması yerinde olarak değerlendirilebilir ve bunun bir sakıncası da yoktur. CMK madde 23/3'e göre; "Yargılamanın yenilenmesi halinde, önceki yargılamada görev yapan hâkim, aynı işte görev alamaz." Hâkimin yasaklılığını öngören bu düzenleme nedeniyle yargılamanın yenilenmesinin hükmü veren mahkemece yapılması herhangi bir soruna yol açmaz. Ne var ki bu yasak, mahkemenin dava dosyasını en iyi bilen mahkeme olması şeklindeki ve yargılamanın yenilenmesinin hükmü veren mahkemece yapılması lehindeki görüşün ileri sürdüğü söz konusu faydayı geçersiz hale getirmektedir⁹. Yine de yargılamanın delillerle doğrudan temas etmesi imkânı çok daha fazla olan ve madde ve yer yönünden yetkili olan hükmü vermiş mahkemece yapılması yerinde görülebilir. Her hâlükârda kanun koyucu çok uzun yıllardır mevcut olan bu düzenlemeyi değiştirmeye gerek görmemiştir ve düzenlemeye göre yargılamanın yenilenmesinde yetkili merci "hükmü veren mahkeme"dir.

Buna karşılık olağan kanun yollarında inceleme mercilerinin verdikleri karar çeşitleri bakımından değerlendirildiğinde, "hükmü veren mahkeme"den anlaşılması gerekenin ne olduğu tartışmalı bir görünüm arz edebilmektedir. Özellikle bölge adliye mahkemelerin faaliyete geçtiği dönemden itibaren bu mesele daha büyük önem kazanmıştır. Zira mahkemeler istinaf kanun yolunda esastan ret, düzelterek esastan ret ve bozmanın yanı sıra duruşma açarak yeni bir hüküm de verebilmektedir. Bu durumda yargılamanın yenilenmesi isteminin hangi mercie yapılacağına dair Kanun'da herhangi bir düzenleme bulunmadığı gibi, bölge adliye mahkemeleriyle ilgili olarak, CMK madde 318/2'de yer alan, "303 üncü madde gereğince Yargıtayın doğrudan hüküm kurduğu hâllerde de hükmü vermiş olan mahkemeye başvurulur." şeklindeki düzenlemenin bir benzerine de yer verilmemiştir. Bütün bu hususlar göz önünde bulundurularak yargılamanın yenilenmesi isteminin yapılması gereken ve istemin kabulü halinde delilleri toplayacak ve yargılamayı yenileyecek merciin hangisi olduğu aşağıda bölge adliye mahkemeleri faaliyete geçmeden önce

⁶ Bu yöndeki görüş için bkz. Güçlü Akyürek, *Yargılamanın Yenilenmesi* (3. bs Seçkin Yayıncılık 2018) 168; Dilaver Nişancı, *Ceza Muhakemesinde Yargılamanın Yenilenmesi* (3. bs Seçkin Yayıncılık 2023) 185.

⁷ Detaylı bilgi için bkz. Akyürek (n 6) 157 vd.

⁸ Faruk Erem, 'Muhakemenin Yenilenmesi Hakkında Genel Bilgiler' (1962) 19 [1] Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 36.

⁹ Aynı yöndeki görüş için bkz. Akyürek (n 6) 164; NİŞANCI, s. 186.

ve sonraki dönem bakımından ve verilen hükme karşı gidilebilecek olan olağan kanun yollarına göre ayırım yapılmak suretiyle irdelenecektir.

I. BÖLGE ADLİYE MAHKEMELERİ FAALİYETE GEÇMEDEN ÖNCEKİ DÖNEM

A. 1412 Sayılı Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu'nun Yürürlükte Olduğu Dönem

CMUK döneminde de yargılamanın yenilenmesi istemi hükmü vermiş olan mahkemeye yapılmaktaydı. CMUK madde 335'te, "Muhakemenin iadesi talebiyle hükmüne itiraz olunan mahkeme bu talebin kabule şayan olup olmadığına karar verir. Temyizi dava üzerine Temyiz Mahkemesince verilmiş olan bir hükmün mevzuunu teşkil eden davanın muhakemesinin iadesi talep olunupta gösterilen sebepler 327 veya 330 uncu maddelerin üçüncü numaralarında yazılı sebeplerden başkaları ise muhakemenin iadesi talebine karar vermek salahiyeti evvelce hükmü temyiz edilmiş bulunan mahkemeye aittir." düzenlemesi yer almaktaydı.

Düzenlemeyle ilgili olarak, hükmü veren mahkemenin yalnızca yargılamanın yenilenmesi isteminin kabule şayan olup olmadığı ve istemin esastan incelenmesi aşamalarında yetkili olduğu, buna karşılık son soruşturmanın yenilenmesi halinde davaya hangi mahkemenin bakacağına genel hükümlere göre tespit edileceği ileri sürülmüştür. Son aşamada iş daha yüksek veya daha aşağı yetkili bir mahkemenin görevine giriyorsa son soruşturma o mahkemede açılmalıdır¹⁰. Örneğin; Yargıtay esas hükmetmişse bu takdirde son soruşturma Yargıtay ceza dairesinde açılmalıdır¹¹. Buna karşılık, her üç aşamada da son kararı vermiş olan mahkemenin görevli olduğu da ifade edilmiştir¹².

¹⁰ Özgen (n 2) 127. Duruşma yapılması kararı verildikten sonra yetki sorununun genel hükümlere göre çözülebileceği yönündeki görüş için bkz. Önder (n 4) 412.

Aksi yönde bir karar için bkz: "Kaçakçılıktan sanık (B. A) in mahkûmiyetine dair Bilecik Asliye Ceza Yargıçlığına verilip Yargıtayca onanmak suretiyle kesinleşen hüküm hakkında hükümlü tarafından muhakemenin iadesi talebinde bulunmakla aynı Yargıçlıkça inceleme yapılarak muhakemenin iadesi talebi yerinde görülmediğinden reddine dair verilen 25/7/949 günlü karar aleyhine hükümlü (B. A) tarafından vuku bulan itirazın Bilecik Ağır Ceza Mahkemesince incelenmesi sonunda suçun işlendiği Gölpazarı İlçesinde ahiren Asliye Mahkemesi teşkilatı kurulmuş olup karar vermek adı geçen yargıçlığa ait bulunduğundan Bilecik Asliye Ceza Yargıçlığının mezkûr 25/7/949 günlü kararının kaldırılarak bu hususta bir karar verilmek üzere dosyanın Gölpazarı Asliye Ceza Yargıçlığına gönderilmesi için C. Savcılığına iadesine dair itihaz olunan 7/10/949 tarihli kararı havi evrak Yüksek Adalet Bakanlığının 30/12/949 gün ve 1609/2700 sayılı yazılı emrine müsteniden C. Baş Savcılığının 5/1/950 gün ve 950/57 sayılı tebliğnamesiyle daireye verilmekle okundu: Yazılı emre dayanan tebliğname *münderecatı Usul Kanununun 335 inci maddesi hükmüne göre muhakemenin iadesi talebi hakkında hükmü veren mahkemece karar verileceğine ve sanık hakkındaki mahkûmiyet kararının da Bilecik Asliye Ceza Yargıçlığına itihaz edilmiş bulunmasına nazaran Bilecik Ağır Ceza Mahkemesince bu cihet nazarı itibara alınmadan yazılı olduğu üzere karar verilmesinde isabet görülmemiştir.*" Y 3. CD, E 59, K 11021, T 29.11.1950 (Akt Önder (n 4) 402).

¹¹ Özgen (n 2) 127.

¹² Kunter (n 5) 1130; Öztekin Tosun, *Türk Suç Muhakemesi Hukuku Dersleri Cilt: II*, (2. bs Sulhi Garan Matbaası 1976) 272.

Ayrıca, ilk derece mahkemesinin kararının temyiz edilmeden kesinleşmesi halinde yetkili mahkemenin hükmü veren ilk derece mahkemesi olduğu kabul edilmekteydi. Buna karşılık, temyizde Yargıtay ceza dairesi ilk mahkemenin hükmünü bozarak esasa hükmetmiş ve madde 327 ve 330'un 3. bentlerindeki bir sebep, yani; "Hükme iştirak etmiş olan hakimlerden biri aleyhine ceza tatbikatını ve kanuni bir ceza ile mahkûmiyeti istilzam edecek mahiyette olarak vazifelerini ifada kusur etmiş" olması yargılamanın yenilenmesi talebinin nedeni olarak gösterilmişse, yetkili mahkeme Yargıtay ceza dairesi olmaktadır. Yine bir görüşe göre, temyiz istemi reddedilmiş ve hüküm kesinleşmişse ve yenileme talebi madde 327 ve 330'un 3. bentlerindeki nedene dayanıyorsa Yargıtay ceza dairesi yetkili olmalıdır¹³. Ancak Yargıtay'ın yalnızca, Yargıtay hâkimlerinin suç teşkil eden bir görev kusuru yenilme sebebi olarak ileri sürüldüğünde yetkili olacağı, 335. maddenin anlamının bu olduğu da ifade edilmiştir¹⁴.

Son olarak, Yargıtay ceza dairesinin ilk derece mahkemesi olarak gördüğü davalar bakımından, yargılamanın yenilenmesi talebinin Yargıtay ceza dairesine yapılması gerektiği belirtilmekteydi¹⁵.

B. 5271 Sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun Yürürlükte Olduğu Dönem

5271 sayılı CMK yürürlüğe girdikten sonra fakat bölge adliye mahkemelerinin faaliyete geçmedikleri dönemde yargılamanın yenilenmesinde yetkili olan mahkemenin hangi mahkeme olduğunu belirlemek güçlük arz etmemekteydi.

Bölge adliye mahkemelerinin faaliyete henüz geçmemiş olduğu dönemde, madde 318/1'deki "Yargılamanın yenilenmesi istemi, hükmü veren mahkemeye sunulur." ifadesindeki mahkeme, ilk derece mahkemesidir¹⁶. Hükmün temyiz edilmesi halinde

¹³ Özgen (n 2) 129.

¹⁴ Kunter (n 5) 1130.

Bu durumun halen geçerli olduğu yönündeki görüş için bkz. YENİSEY/NUHOĞLU, s. 1059; NİŞANCI, s. 187; Sevi Bakım, 'Ceza Muhakemesi Hukukunda Yargılamanın Yenilenmesi' (2013) 19 [2] Marmara Üniversitesi Hukuk Araştırmaları Dergisi Prof. Dr. Nur Centel'e Armağan 925. Ancak CMUK madde 335'teki düzenlemeye CMK'da yer verilmemiş olduğundan bu sonuca varmak güç gözükmektedir. Aynı yöndeki görüş için bkz. Ahu Karakurt, *Ceza Muhakemesi Hukukunda Muhakemenin Yenilenmesi* (Seçkin Yayıncılık 2009) 139.

¹⁵ Özgen (n 2) 129; Önder (n 4) 409; Erem (n 8) 35.

¹⁶ "Bankayı aracı kılmak suretiyle dolandırıcılık suçundan sanığın 765 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 525/b-2, 80, 59. maddeleri uyarınca 3 yıl 6 ay hapis ve 513 Yeni Türk Lirası adli para cezası ile cezalandırılmasına dair (Kadıköy İkinci Ağır Ceza Mahkemesi)'nin 08.12.2005 tarihli ve 2005/211-541 sayılı kararının, Yargıtay 11. Ceza Dairesi'nin 28.03.2008 tarihli ve 2006/1633 Esas, 2008/2257 sayılı ilamı ile onanarak kesinleşmesini müteakip, sanık müdafii tarafından yapılan yargılamanın yenilenmesi talebinin reddine ilişkin aynı mahkemenin 04.12.2008 tarihli ve 2005/211-541 sayılı kararına yönelik itirazın reddine dair (Kadıköy Üçüncü Ağır Ceza Mahkemesi)'nin 29.12.2008 tarihli ve 2008/1275 sayılı kararın tüm dosya kapsamına göre; (...) Somut olayda; Kadıköy İkinci Ağır Ceza Mahkemesi'nin 08.12.2005 gün ve 2005/211 Esas, 2005/541 sayılı kararının kesinleşmesini müteakip, yargılamanın yenilenmesi talebi üzerine önceki yargılamada görev yapan (...) sicil sayılı mahkeme başkanının, yargılamanın yenilenmesi talebinin reddine dair aynı mahkeme-

Yargıtay ceza dairesinin yargılamanın yenilenmesinde yetkili merci olması ise aynı maddenin ikinci fıkrası uyarınca mümkün değildir. Fıkraya göre; “303 üncü madde gereğince Yargıtayın doğrudan hüküm kurduğu hâllerde de hükmü vermiş olan mahkemeye başvurulur.” Bir diğer ifadeyle ve aksi görüşlerin varlığına rağmen¹⁷, Yargıtay’ın davanın esasına hükmettiği veya hükümdeki hukuka aykırılığı düzelttiği yani ıslah kararı verdiği hallerde de yargılamanın yenilenmesi istemi ilgili ceza dairesine değil, ilk derece mahkemesine yapılacaktır¹⁸. Buradan çıkan sonuç, Yargıtay ceza dairesinin verebileceği diğer kararlardan esastan ret kararı halinde, kesinleşen hüküm bakımından yargılamanın yenilenmesi yetkisinin evleviyetle ilk derece mahkemesine ait olacaktır. Bozma kararı verilmesi halinde ise henüz kesinleşen bir karar yoktur. Bozmaya uyma ya da direnme kararlarından ve bunlar için öngörülen kanun yolları tüketildikten sonra ise, yargılamanın yenilenmesi yine ilk derece mahkemesinden istenecektir.

Yargıtay ceza dairesinin ilk derece mahkemesi olarak gördüğü işlerde ise yargılamanın yenilenmesinde CMUK döneminde olduğu gibi Yargıtay ceza dairesi yetkilidir¹⁹.

nin 04.12.2008 gün ve aynı sayılı müteferrik kararına 5271 sayılı CMK’nın 23. maddesinin (3) numaralı fıkrasına aykırı olarak iştirak ettiği anlaşılmakta; anılan karara vaki itirazın bu yönden kabulü gerekirken reddine karar verilmesi isabetsizdir.” Y 11. CD, E 2009/12102, K 2010/287, T 29.01.2010 (www.kazanci.com Erişim Tarihi: 10.09.2024).

¹⁷ CMK madde 303 uyarınca Yargıtay’ın doğrudan hüküm kurduğu hallerde Yargıtay ilgili ceza dairesine veya Yargıtay Ceza Genel Kurulu’na başvurulması gerektiği şeklindeki görüş için bkz. Yener Ünver ve Hakan Hakeri, *Ceza Muhakemesi Hukuku* (18. bs Adalet Yayınevi 2022) 833-834.

¹⁸ Nevzat Toroslu ve Metin Feyzioğlu, *Ceza Muhakemesi Hukuku* (22. bs Savaş Yayınevi 2023) 470; Akyürek (n 6) 165; NİŞANCI, s. 186; Feridun Yenisey ve Ayşe Nuhoğlu, *Ceza Muhakemesi Hukuku* (11. bs Seçkin Yayıncılık 2023) 1059; Nur Centel ve Hamide Zafer, *Ceza Muhakemesi Hukuku* (20. bs Beta Yayınları 2021) 982; Cumhuriyet Şahin ve Neslihan Göktürk, *Ceza Muhakemesi Hukuku* (19. bs Seçkin Yayıncılık 2023) 681; Veli Özer Özbek, Koray Doğan ve Pınar Bacaksız, *Ceza Muhakemesi Hukuku* (16. bs Seçkin Yayıncılık 2023) 830; Bahri Öztürk ve diğerleri, *Nazari ve Uygulamalı Ceza Muhakemesi Hukuku* (17. bs Seçkin Yayıncılık 2023) 768; Murat Volkan Dülger ve Şaban Cankat Taşkın, *Ceza Muhakemesi Hukuk* (Seçkin Yayıncılık 2023) 884; Hakan Karakehya, *Ceza Muhakemesi Hukuku* (4. bs Nisan Kitabevi 2022) 692.

“1-) Sanık I. Ş. hakkında, 21.10.2014 tarihinde işlediği iddia olunan uyuşturucu madde ticareti yapma suçundan Elazığ 1. Ağır Ceza Mahkemesi tarafından 12.2.2015 tarihinde 2014/419 esas ve 2015/58 karar sayı ile sanığın TCK’nın 188. maddesinin 3. fıkrası, aynı maddenin 4. fıkrası, 62. maddesi ve 52. maddesi gereğince 12 yıl 6 ay hapis ve 100 TL adli para cezası ile cezalandırılmasına karar verildiği ve kararın Dairemizce 12.6.2015 tarihinde düzeltilerek onandığı,

2-) Hükümlünün infaz aşamasında yargılamanın yenilenmesi talebinde bulunması üzerine, Elazığ 1. Ağır Ceza Mahkemesi tarafından 2.12.2015 tarihinde 2014/419 esas ve 2015/58 ek karar sayı ile “hükümlünün yargılamanın yenilenmesi talebinde bulunduğu hususların yeni olay ve yeni delil niteliğinde olmayıp, daha önce yargılama ve temyiz aşamasında ileri sürülüp tartışılmış ve değerlendirilmiş hususlar olduğu, yargılamanın yenilenmesi nedenlerinden hiçbiri mevcut olmadığı” gerekçesiyle yargılamanın yenilenmesi isteğinin reddine karar verildiği,” Y 10. CD, E 2016/1745, K 2016/1935, T 27.6.2016 (www.kazanci.com Erişim Tarihi: 10.09.2024).

¹⁹ Aynı yöndeki görüş için bkz. Akyürek (n 6) 53.

II. BÖLGE ADLİYE MAHKEMELERİ FAALİYETE GEÇTİKTEN SONRAKİ DÖNEM

A. İlk Derece Mahkemesince Verilen ve Aleyhine İstinaf Kanun Yoluna Başvurulmayan ya da Başvurulamayan Kararlar Yönünden

İlk derece mahkemesince verilen hükme karşı istinaf yoluna başvurulmaması ya da hükme karşı CMK 272/3 uyarınca istinaf kanun yoluna başvurulamıyor olması halinde yargılamanın yenilenmesi başvurusunun yapılması açısından yine herhangi bir sorun söz konusu olmayacaktır.

Bu durumda ilk derece mahkemesinin verdiği ve olağan kanun yolları incelemesinden geçmeksizin kesinleşen hükme karşı yargılamanın yenilenmesi talebi hükmü veren ilk derece mahkemesine yapılacaktır²⁰.

Bu noktada yargılamanın yenilenmesi istemi kabul edildiğinde ve duruşma açıldığında, işin artık yüksek yetkili mahkemenin görevine girdiğinin anlaşılması halinde ne olacağı sorusu akla gelmektedir. Bir görüşe göre, madde yönünden yetkisizlik söz konusu olsa dahi hükmü veren mahkemenin karar vermesi gerekir. Bu görüşe göre, madde 318/1'deki düzenleme açık ve özel bir düzenlemedir²¹. Aksi görüş göreyse, yargılamanın yenilenmesi kararı verilmesinden sonra davaya hangi mahkemenin bakacağına genel hükümlere göre karar verilecektir ve dosyanın yüksek ya da aşağı yetkili mahkemeye gönderilmesi mümkündür²². Belirtmek gerekir ki, yargılamanın yenilenmesi istemi kabule değer bulunduktan, deliller toplandıktan ve duruşma açıldıktan sonra görevsizlik (madde yönünden yetkisizlik) kararıyla dosyanın aşağı yetkili mahkemeye gönderilmesi kabul edilemez. Nitekim CMK madde 6 uyarınca; "Duruşmada suçun hukukî niteliğinin değiştiğinden bahisle görevsizlik kararı verilerek dosya alt dereceli mahkemeye gönderilemez." Buna karşılık duruşma açıldıktan sonra işin mahkemenin görevini aşması nedeniyle görevsizlik kararı verilmesi ve dosyanın yüksek yetkili mahkemeye gönderilmesi, mahkemenin yeni hükmü vermesi yetkili olması gereklidir.

B. İstinaf Kanun Yolunda Verilen ve Aleyhine Temyiz Kanun Yoluna Başvurulmayan ya da Başvurulamayan Kararlar Yönünden

İstinaf kanun yolunda verilen ve aleyhinde temyiz kanun yoluna başvurulmayan ya da başvurulamayan kararlar bakımından yargılamanın yenilenmesinde yetkili

²⁰ YENİSEY/NUHOĞLU, s. 1059.

²¹ Akyürek (n 6) 165.

Medeni muhakeme bakımından aynı yöndeki değerlendirmeler için bkz. Baki Kuru, *Hukuk Muhakemeleri Usulü Cilt: 5* (6. bs Demir Demir Yayıncılık 2001) 5248; Ramazan Arslan, *Medeni Usul Hukukunda Yargılamanın Yenilenmesi* (Ayyıldız Matbaası 1977) 149-150; Berfin Uyma Bulut, 'Bölge Adliye Mahkemesi ve Yargıtay Kararlarına Karşı Yargılamanın Yenilenmesi' (2018) [3] İzmir Barosu Dergisi, s. 125.

²² NİŞANCI, s. 187.

merci, bölge adliye mahkemesinin verebileceği karar türlerine göre ayrı ayrı değerlendirilmekte yerinde olacaktır.

Öncelikle yine bozma kararıyla birlikte hüküm kesinleşmemiş olduğundan bu karar çeşidi açısından konunun ayrıca tartışılmasına gerek bulunmamaktadır.

Bölge adliye mahkemesinin esasa girmeden verdiği ret kararları bakımından yargılamanın yenilenmesinde yetkili merci ilk derece mahkemesidir²³.

Bölge adliye mahkemesinin esastan ret, düzelterek esastan ret kararları ve duruşma açarak davanın yeniden görülmesi sonucu verdiği kararlar bakımından konu tartışmalıdır. Bunun nedeni, istinaf kanun yoluyla ilgili, temyiz kanun yoluna ilişkin yukarıda yer verilen CMK madde 318/2 hükmü benzeri bir düzenlemenin olmamasıdır.

Bu noktada “hükmü veren mahkeme” ifadesindeki “hüküm” kavramı üzerinde durmak yerinde olacaktır. Hükmün, mahkemelerin her türlü kararları olarak anlaşılması halinde düzenlemenin amaçlarıyla bağdaşmayan bir sonuca varılmış olacaktır. Ayrıca bu durumda, temyiz kanun yolunu ilgilendiren ve ceza dairesinin verdiği kararlar bakımından yargılamanın yenilenmesinde yetkili merciin ceza dairesi değil ilk derece mahkemesi olmasını öngören normla bir çelişki ortaya çıkacaktır. O halde hükmün CMK madde 223’te sayılı uyuşmazlığın esasına dair verilmiş olan son kararlar ile ret ve düşme kararı olarak anlaşılması gerekir²⁴. Bu çözüm hem daha isabetlidir hem de CMK’nın yaptığı hüküm tanımıyla birebir örtüşmektedir. Yargılamanın yenilenmesi kanun yolunun her üç aşamasında da yetkili merci, hatalı olduğu iddia edilen son kararı vermiş olan mahkemedir²⁵.

Bu doğrultuda bölge adliye mahkemesi esastan ret kararı verdiğinde ve akabinde hüküm kesinleştiğinde yargılamanın yenilenmesi talebinin ilk derece mahkemesine yapılması ve yargılamanın yenilenmesinde bu mahkemenin yetkili olması gerekir²⁶.

²³ “Sanık hakkında hakaret, tehdit ve şantaj eylemleri nedeniyle cezalandırılması talebiyle 14.07.2016 tarihinde kamu davasının açıldığı, yargılama sırasında atılı suçların uzlaştırma kapsamına alındığından bahisle dosyanın uzlaştırma bürosuna gönderilmesine karar verildiği, şikayetçilerin uzlaşmak istemedikleri, yargılama neticesinde Denizli 4. Asliye Ceza Mahkemesi’nin 12.09.2017 tarihli ve 2016/558 esas, 2017/656 Sayılı kararıyla sanığın, şantaj suçundan beraatine, hakaret ve tehdit suçlarından ise TCK’nın 125/1, 106/1-1.cümle, 50/1-a, 62 (iki kez) ve 52. (iki kez) maddeleri gereğince 1.500,00 Türk lirası ve 3.000,00 Türk lirası adli para cezaları ile cezalandırılmasına karar verildiği, sanık tarafından istinaf talebinde bulunulduğu, bu talebin süreden reddedildiği, ret kararının sanığa tebliği üzerine sanığın bu kez ret kararına yönelik istinaf talebinde bulunduğu, Antalya Bölge Adliye Mahkemesi 4. Ceza Dairesi’nin 22.01.2018 tarihli ve 2018/137 esas, 2018/194 Sayılı kararıyla istinaf başvurusunun reddine karar verildiği, sanığın yargılamanın yenilenmesi talebinde bulunduğu, bu talebin Denizli 4. Asliye Ceza Mahkemesi’nin 05.03.2018 tarihli ve 2016/558 esas, 2017/656 Sayılı ek kararıyla reddedildiği,” Y 4. CD, E 2019/3494, K 2019/11770, T 25.6.2019 (www.kazanci.com Erişim Tarihi: 10.09.2024).

²⁴ Aynı yöndeki görüş için bkz. Akyürek (n 6) 52.

²⁵ Toroslu ve Fezyioğlu (n 17) 470.

²⁶ “Nitelikli hırsızlık suçundan sanık ...’in 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu’nun 142/2-h ve 62. maddeleri uyarınca 4 yıl 2 ay hapis cezası ile cezalandırılmasına dair Beyşehir 1. Asliye Ceza Mahkemesinin

Buna karşılık bölge adliye mahkemesinin duruşma açarak hüküm kurduğu ve hükmün temyiz kanun yoluna başvurulmaksızın ya da temyizi kabil olmayan bir karar olması nedeniyle temyize başvurulmaması sonucu kesinleştiği durumlarda ise yargılamanın yenilenmesi istemini bölge adliye mahkemesinin değerlendirmesi gerekir²⁷. Bu halde, ilk derece mahkemesinin hükmünden tamamen farklı bir hüküm

07/03/2019 tarihli ve 2018/637 esas, 2019/160 sayılı kararının Konya Bölge Adliye Mahkemesi 4. Ceza Dairesinin 28/06/2019 tarihli ve 2019/1287 esas, 2019/1243 sayılı kararıyla istinaf başvurusunun esastan reddine karar verilmesi sonucu kesinleşmesini müteakip, hükümlü tarafından yapılan yargılamanın yenilenmesi talebinin reddine ilişkin Beyşehir 1. Asliye Ceza Mahkemesinin 15/10/2019 tarihli ve 2018/637 esas, 2019/160 sayılı ek kararına yönelik itirazın reddine dair mercii SEYDİŞEHİR Ağır Ceza Mahkemesinin 05/12/2019 tarihli ve 2019/1151 değişik iş sayılı karar aleyhine Yüksek Adalet Bakanlığınca verilen 24/02/2020 gün ve 94660652-105-42-2272-2020-Kyb sayılı kanun yararına bozma talebine dayanılarak dava dosyası Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığının 02/03/2020 gün ve 2020/28252 sayılı tebliğnamesiyle dairemize gönderilmekle okundu. (...) asıl kararı veren hakim T.'ün, yargılamanın yenilenmesi isteminin reddine de karar vermesi CMK'nın 23/3. maddesine aykırılık oluşturmaktadır. Bu nedenle yargılamanın yenilenmesi isteminin reddine dair kararın ortadan kaldırılmasına ve talebin kabulüne karar verilmesi gerekirken, itirazın reddine karar verilmesi nedeniyle kanun yararına bozma istemi yerinde görüldüğünden," Y 2. CD, E 2020/14568, K 2020/9930, T 5.10.2020 (karararama.yargitay.gov.tr Erişim Tarihi: 13.09.2024). "Hükümlü veya tutuklunun kaçması suçundan sanık ...'ın, 5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 292/1 maddesi gereğince 6 ay hapis cezası ile cezalandırılmasına, anılan Kanun'un 58. maddesi gereğince cezasının mükerrirlerle özgü infaz rejimine göre çektirilmesine dair Kırklareli 2. Asliye Ceza Mahkemesi'nin 03.03.2017 tarihli ve 2016/433 esas, 2017/35 Sayılı kararının ... Bölge Adliye Mahkemesi 2. Ceza Dairesinin 06.04.2017 tarihli ve 2017/531 esas, 2017/554 Sayılı kararıyla istinaf isteminin esastan reddine karar verilerek kesinleşmesini müteakip, hükümlü tarafından yapılan yargılamanın yenilenmesi talebinin reddine ilişkin anılan Mahkemenin 15.05.2017 tarihli 2016/433 esas, 2017/35 Sayılı ek kararına karşı yapılan itirazın reddine dair Kırklareli 1. Ağır Ceza Mahkemesi'nin 07.06.2017 tarihli ve 2017/468 değişik iş sayılı kararını kapsayan dosya incelendi. (...) Somut olayda; Kırklareli Asliye Ceza Mahkemesi'nin 03.03.2017 gün 2016/433 esas, 2017/35 Sayılı kararının kesinleşmesini müteakip, yargılamanın yenilenmesi talebi üzerine önceki yargılamada görev yapan (196325) sicil sayılı hâkimin,yargılamanın yenilenmesi talebinin reddine dair aynı mahkemenin 15.05.2017 gün ve aynı sayılı kararında 5271 Sayılı CMK.nun 23. maddesinin (3) numaralı fıkrasına aykırı olarak görev aldığı anlaşılmakla, anılan karara vaki itirazın bu yönden kabulü gerekirken istemin reddine karar verilmesi yerinde görülmediğinden," Y 8. CD, E 2018/10082, K 2019/4485 T 28.3.2019 (www.kazanci.com Erişim Tarihi: 10.09.2024).

²⁷ Aynı yöndeki görüş için bkz. Akyürek (n 6) 53, 166; NİŞANCI, s. 186; Devrim Güngör ve Adem Albayrak, *İstinaf* (Ankara Barosu Yayınları 2016) 34; Seydi Kaymaz, *Ceza Muhakemesinde İstinaf* (3. bs Seçkin Yayıncılık 2023) 359.

Bu ihtimalde ve hatta esastan ret kararı verilmesi durumunda dahi yetkili mercinin istinaf mahkemesi olması gerektiği hakkında bkz. Önder (n 4) 411. İlk derece mahkemesi hükmünün istinaf kanun yoluna başvurulması kesinleşmesi halinde, bölge adliye mahkemesi ceza dairesinin verdiği karar çeşitleri arasında ayırım yapmaksızın yargılamanın yenilenmesi başvurusunun bölge adliye mahkemesi ceza dairesine yapılacağı yönündeki görüş için bkz. YENİSEY/NUHOĞLU, s. 1059. HMK bakımından bölge adliye mahkemelerinin ilk derece mahkemesinin hükmünü kaldırarak yeni bir hüküm verdiği hallerde yargılamanın yenilenmesinin bölge adliye mahkemesinden isteneceği şeklindeki aynı yöndeki değerlendirmeler için bkz. Uyma Bulut (n 20) 131, 133. Ancak yazar ayrıca, esastan ret kararı verilmesi halinde dahi, istinaf aşamasına ilişkin sebeplerle yargılamanın yenilenmesi talep ediliyorsa talebin bölge adliye mahkemesine, buna karşılık yalnızca ilk derece mahkemesi kararına ilişkin hususlar öne sürülecekse talebin ilk derece mahkemesine yapılması gerektiğini savunmaktadır. Uyma Bulut (n 20) 132.

1942 tarihli bir Yargıtay İçtihadı Birleştirme Kararında; "...Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunun

kurulmuş olmaktadır. Uygulamada ise bu halde yine ilk derece mahkemesine başvurulduğu ve yargılamanın yenilenmesi isteminin ilk derece mahkemesince karara bağlandığı birçok örnek bulunduğu görülmektedir²⁸. Ancak aksi yönde ve sorun irdelenerek bölge adliye mahkemesinin yetkili olduğunun tespit edildiği kararlar da bulunmaktadır²⁹.

iadei muhakemeye mütedair faslındaki maddeleri metin ve ruhundan mezkûr fasılda ancak davanın esası hakkındaki kararların yeniden muhakeme yapılmak suretiyle iptal veya tadil edilebilmesi bahis mevzuu olduğu...” ifadelerine yer verilmiştir. YİBK, 41/23, T 25.11.1942 (Akt Uyuma Bulut (n 20) 131).

²⁸ “Bu açıklamalar ışığında somut olay değerlendirildiğinde; Fethiye 3. Asliye Ceza Mahkemesi’nin 08/11/2018 tarihli ve 2018/17 Esas - 2018/842 Karar sayılı kararı ile sanık ... hakkında hırsızlık ve mala zarar verme suçlarından mahkumiyet kararları verildiği, bu mahkumiyet kararlarını veren hakimnin ... (...) olduğu, mala zarar verme suçundan verilen hükmün kesin nitelikte olduğu, hırsızlık suçundan verilen mahkumiyet hükmünün sanık müdafii tarafından istinaf edilmesi üzerine, İzmir Bölge Adliye Mahkemesi 8. Ceza Dairesinin 16/09/2019 tarihli ve 2019/153 Esas, 2019/1563 Karar sayılı kararı ile sanık hakkında hırsızlık suçunu işlediği sabit olmadığından beraat kararı verildiği, bu beraat kararının temyiz edilmeksizin kesinleştiği; ardından sanık müdafii Av. ... tarafından dosyaya sunulan 17.11.2019 tarihli dilekçeyle yargılamanın yenilenmesi talebi üzerine Fethiye 3. Asliye Ceza Mahkemesi’nin 16/12/2019 tarihli ve 2018/17 Esas - 2018/842 Karar sayılı ek kararı ile yargılamanın yenilenmesi talebinin reddine karar verildiği, ret kararı veren mahkeme hakiminin de ... (...) olduğu ve bu kararın da itiraz edilmeksizin kesinleştiği anlaşılmakla; asıl kararı veren hakim ...’m, yargılamanın yenilenmesi isteminin reddine de karar vermesinin 5271 Sayılı CMK’nın 23/3. maddesine aykırılık oluşturması” Y 2. CD, E 2021/14709, K 2021/15052, T 27.9.2021 (www.kazanci.com Erişim Tarihi: 10.09.2024).

“Sanık hakkında Fethiye 1. Asliye Ceza Mahkemesi’nin 08.12.2021 tarihli ve 2020/539 Esas, 2021/1213 Karar sayılı kararı ile 5607 Sayılı Kaçakçılıkla Mücadele Kanunu’na muhalefet suçundan 1 yıl 15 gün hapis ve 1.660,00 TL adli para cezası verildiği, hükmün katılan vekili ve sanık tarafından istinaf edilmesine üzerine İzmir Bölge Adliye Mahkemesi 11. Ceza Dairesinin 31.05.2022 tarihli ve 2022/56 Esas, 2022/1013 Karar sayılı kararı ile sanık hakkında kurulan önceki hükmün kaldırılmasına ve sanığın 5607 Sayılı Kanun’a muhalefet suçundan 1 yıl 15 gün hapis ve 12.500,00 TL adli para cezası ile cezalandırılmasına kesin olarak karar verildiği ve hükmün 31.05.2022 tarihinde kesinleştiği, sanığın 12.09.2022 tarihli yargılamanın yenilenmesi talebi üzerine Fethiye 1. Asliye Ceza Mahkemesi’nin 29.09.2022 tarihli ek kararı ile talebin reddine karar verildiği ve anılan ek karara sanık tarafından yapılan itirazın Fethiye 2. Ağır Ceza Mahkemesi’nin 2022/141 Değişik İş sayılı kararı reddedildiği belirlenmiştir.” Y 7. CD, E 2023/13768, K 2024/1716, T 21.2.2024 (www.kazanci.com Erişim Tarihi: 10.09.2024).

Ayrıca bkz. Y 11. CD, E 2020/6163, K 2021/902, T 1.2.2021 (www.kazanci.com Erişim Tarihi: 10.09.2024).

²⁹ ““Bakırköy 38. Asliye Ceza Mahkemesinin 11/09/2018 tarihli beraat kararının, İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi 18. Ceza Dairesinin 21/03/2019 tarihli kararı ile kaldırıldığı ve sanığın mahkumiyetine esas hükmün de İstanbul Bölge Adliye Mahkemesince verildiği, 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunun’un 318/1. maddesinde yer alan, “Yargılamanın yenilenmesi istemi, hükmü veren mahkemeye sunulur. Bu mahkeme, istemin kabule değer olup olmadığına karar verir.” şeklindeki düzenleme nazara alındığında, söz konusu kararı müteakip, sanığın yargılamanın yenilenmesine ilişkin dilekçesinin Bölge Adliye Mahkemesince değerlendirilerek bir karar verilmesi gerektiği gözetilmeden, itirazın bu yönden kabulü yerine, yazılı reddine karar verilmesinde isabet görülmediğinden” bahisle 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu’nun 309. maddesi uyarınca, bozulması istenilmiş olmakla,

Dosya incelendi, gereği görüşüldü:

İncelenen dosya içeriğine göre; kanun yararına bozma istemine atfen düzenlenen ihbarnamedeki düşünce yerinde görüldüğünden,” Y 11. CD, E 2021/1046, K 2021/1423, T 15.02.2021 (karararama.yargitay.gov.tr Erişim Tarihi: 13.09.2024).

Belirtmek gerekir ki, düzelterek esastan ret kararları bakımından problemin çözümü oldukça zordur. Zira düzelterek esastan ret kararları kapsamında ceza miktarı değişebildiği gibi, olayın daha ziyade aydınlatılmasına gerek olmayan hallerde beraate ya da davanın düşmesine dahi hükmedilebilmektedir. Bu durumda da bölge adliye mahkemeleri açısından CMK 318/2 benzeri bir düzenlemenin yokluğu karşısında, yargılamanın yenilenmesi kanun yolunda bölge adliye mahkemesinin yetkili olacağını kabul etmek daha isabetli olacaktır³⁰. Madde 318/2'deki hükme Kanun'da yer verilmesinin nedeni, yargılamanın yenilenmesinde kuralın istemin hükmü veren mahkemeye yapılması olması karşısında, kuralın istisnasını oluşturmaktır. Öyleyse aynı istisnanın bölge adliye mahkemeleri bakımından geçerli olabilmesi için bu mahkemeler bakımından da düzenlemeye ihtiyaç vardır. Ancak belirtmek gerekir ki uygulama aksi yönde şekillenmiş gibi gözükmektedir³¹.

“Dosya kapsamına göre, İstanbul 11. Ağır Ceza Mahkemesi'nin 16.12.2016 tarihli beraat kararının, İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi 20. Ceza Dairesinin 05.03.2018 tarihli kararı ile kaldırıldığı ve sanıkların mahkûmiyetlerine esas hükmün de İstanbul Bölge Adliye Mahkemesince verildiği, 5271 Sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 318/1. maddesinde yer alan, “Yargılamanın yenilenmesi istemi, hükmü veren mahkemeye sunulur. Bu mahkeme, istemin kabulüne değer olup olmadığına karar verir.” şeklindeki düzenleme nazara alındığında, söz konusu kararı müteakip, sanıklar müdafininin yargılamanın yenilenmesine ilişkin dilekçesinin Bölge Adliye Mahkemesince değerlendirilerek bir karar verilmesi gerektiği gözetilmeden, itirazın bu yönden kabulü yerine yazılı şekilde reddine karar verilmesinde isabet görülmediğinden bahisle 5271 Sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 309. maddesi uyarınca anılan kararın bozulması lüzumu Adalet Bakanlığı Ceza İşleri Genel Müdürlüğü'nün 08.06.2022 gün ve 94660652-105-34-7524-2022-Kyb sayılı yazılı istemlerine müsteniden Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı'ndan tebliğname ile Daireye ihbar ve mevcut evrakla birlikte tevdi kılınmakla gereği görüldü;

KARAR : Kanun yararına bozma istemine dayanan ihbarname münderecatı yerinde görüldüğünden talebin kabulüyle” Y 9. CD, E 2022/11400, K 2022/12309, T 29.12.2022 (www.kazanci.com) Erişim Tarihi: 10.09.2024).

³⁰ Aynı yöndeki görüş için bkz. NİŞANCI, s. 186. CMK madde 318/2 hükmünün yerinde olduğu, zira düzelterek esastan ret kararlarının daha ziyade maddi hatalara ilişkin olduğu ve ilk hükmü veren mahkemelerin tespitleriyle bağlı bulunduğu yönündeki görüş için bkz. Akyürek (n 6) 165. CMUK döneminde de temyize ilişkin düzenleme olmasa da, Yargıtay ceza dairesi kararını, ilk derece mahkemesinin maddi tespitlerine dayandırdığından istemin ilk derece mahkemesine yapılması gerektiğini ifade eden görüş için bkz. Önder (n 4) 410. Ancak örneğin bu şekilde verilebilecek bir beraat kararının bu mahiyette olduğu söylenemez.

³¹ “Sarkıntılık düzeyinde kalan çocuğun basit cinsel istismarı suçundan sanığın , 5237 Sayılı Türk Ceza Kanununun 103/1-a-2. cümle, 103/3-c, 62/1. maddeleri gereğince 3 yıl 9 ay hapis cezası ile cezalandırılmasına dair Siirt 1. Ağır Ceza Mahkemesi'nin 30.09.2016 gün ve 2015/667 Esas, 2016/387 Sayılı Kararının yapılan istinaf kanun yolu incelemesinde hükmün düzeltilerek istinaf başvurusunun esastan reddine dair Gaziantep Bölge Adliye Mahkemesi 17. Ceza Dairesinin 24.02.2017 gün ve 2017/227 Esas, 2017/260 Sayılı Kararıyla kesinleşerek infazına geçilmesini müteakip, hükümlünün yargılamanın yenilenmesi talebinin reddine dair aynı Mahkemenin 16.05.2017 gün ve 2015/667 Esas, 2016/387 Sayılı Ek kararına yapılan itirazın reddine dair Siirt 2. Ağır Ceza Mahkemesi'nin 05.06.2017 günlü, 2017/226 Değişik iş sayılı kararının.” Y 14. CD, E 2017/7393, K 2017/5496, T 9.11.2017 (www.kazanci.com) Erişim Tarihi: 10.09.2024).

“İcbar suretiyle irtikap suçundan sanık ...'un, 5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 250/1 ve 62/1. maddeleri gereğince 4 yıl 2 ay hapis cezası ile cezalandırılmasına dair ... 3. Ağır Ceza Mahkemesi'nin 09/02/2021 tarihli ve 2020/68 esas, 2021/51 Sayılı kararının, ... Bölge Adliye Mahkemesi 6. Ceza Dairesinin 15/04/2021 tarihli ve 2021/455 esas, 2021/733 Sayılı kararı ile istinaf başvuru-

Bölge adliye mahkemesinin düşme kararı vermesi ihtimali için de aynı değerlendirme yapılmalı ve söz konusu hüküm bakımından yargılamanın yenilenmesi isteminin bölge adliye mahkemesine yapılacağı kabul edilmelidir. Zira düşme kararı da 223. maddeye göre hüküm çeşitlerinden biridir. Ne var ki, Yargıtay ceza dairesinin verdiği düşme kararları bakımından burada bir parantez açılmalıdır. Temyiz kanun yolunda verilen düşme kararına karşı yargılamanın yenilenmesinde yetkili merci, düşme kararı bir hüküm çeşidi olsa da Yargıtay ceza dairesi olamayacaktır; çünkü yargılamanın yenilenmesini ve düşme kararının kaldırılmasını gerektirecek bir sebep ortaya çıktığında, temyiz hukuku derece kanun yolu olması ve uyumsuzluğa ilişkin maddi sorun hakkında değerlendirme yapamayacak olması yargılamayı yenilemesine de engel olacaktır. Oysa istinaf kanun yolunda bölge adliye mahkemesi hem maddi hem de hukuki sorun hakkında karar verebileceğinden düşme karardan sonra yargılamanın yenilenmesinde yetkili merci olacaktır.

Ancak son tahlilde bölge adliye mahkemesince verilen kararlardan sonra yargılamanın yenilenmesinde yetkili merciin hangisi olacağına dair bir düzenlemenin olmaması konuyla ilgili kesin bir belirleme yapmayı imkânsız hale getirmektedir. Olağanüstü bir kanun yolunda inceleme yapacak merciin kanunla düzenlenmesi gerektiği açıktır. Bu konuda kıyas yapılması ve istisnai bir düzenleme olan madde 318/2'nin kıyasen bölge adliye mahkemeleri ceza daireleri için uygulanması da kabul edilemez³². O nedenle ve uygulamada verilen çelişkili kararların önüne geçilebilmesi için kanuni düzenleme yapılması gerektiği değerlendirilmektedir.

C. Aleyhine Temyiz Kanun Yoluna Başvurulan Kararlar Bakımından

Yukarıda yapılan açıklamalardan sonra, aleyhine temyiz kanun yoluna başvuru kararlar bakımından yargılamanın yenilenmesinde yetkili merciin belirlenmesi özellik arz etmemektedir. Yargıtay ceza dairesinin temyiz incelemesi sonucu vermiş olduğu kararlara karşı yargılamanın yenilenmesi isteminin ceza dairesine yapılmasının mümkün olmadığı belirtilmiştir³³.

rusunun düzeltilerek esastan reddine karar verilerek kesinleşmesini müteakip, sanık tarafından yapılan yargılamanın yenilenmesi talebinin reddine ilişkin ... 3. Ağır Ceza Mahkemesinin 29/06/2021 tarihli ve 2020/68 esas, 2021/51 Sayılı ek kararına karşı yapılan itirazın reddine dair ... 4. Ağır Ceza Mahkemesi'nin 16/07/2021 tarihli ve 2021/324 Değişik iş sayılı Kararının;" Y 5. CD, E 2022/125, K 2022/1619, T 10.2.2022 (www.kazanci.com Erişim Tarihi: 10.09.2024). Ayrıca bkz. Y 3. CD, E 2019/12839, K 2019/13408, T 24.6.2019; Y 14. CD, E 2017/7393, K 2017/5496, T 9.11.2017 (www.kazanci.com Erişim Tarihi: 10.09.2024).

³² Aksi yöndeki görüş için bkz. Akyürek (n 6) 53.

³³ Konu HMK bakımından değerlendirildiğinde, düzeltilerek onama kararlarıyla ilgili olarak Kanun'da CMK madde 318/2 benzeri bir düzenleme bulunmaması da doktrinde ağırlıklı olarak Yargıtay'ın temyiz incelemesi sonucu verdiği kararlara karşı Yargıtay hukuk dairesinden yargılamanın yenilenmesinin talep edilemeyeceği belirtilmektedir. Ancak kanun yolunda ortaya çıkan yargılamanın iadesi nedenleri bakımından, bunları Yargıtay'ın ya da bölge adliye mahkemesinin incelemesini kabul etmek gerektiği yönündeki görüş için bkz. Uyuma Bulut (n 20) 147 vd.

Bu ihtimalde, davayla ilgili son hükmün hangi merci tarafından verildiğine bakarak belirleme yapılması gerekmektedir. Eğer bölge adliye mahkemesi esastan ret kararı verdikten sonra bu karar temyiz edilmiş ve sonrasında (Yargıtay ceza dairesinin esastan red, düzelterek esastan ret kararları ya da bozma ve bozmadan sonra ilk derece mahkemesinin uyma kararı ya da direnme kararı ve Ceza Genel Kurulu'nun verdiği kararlar üzerine fark etmeksizin) kesinleşmişse, yargılamanın yenilenmesi talebi ilk derece mahkemesine yapılmalıdır³⁴.

Ancak bölge adliye mahkemesince düzelterek esastan ret veya düşme kararı ya da duruşma açarak yeni bir hüküm verilmişse temyiz kanun yolu da tüketildikten sonra kesinleşen hükme dair yargılamanın yenilenmesinde bölge adliye mahkemesi ilgili ceza dairesi yetkili olacaktır³⁵.

SONUÇ

CMK'nın 318. maddesine göre, yargılamanın yenilenmesi istemi "hükmü veren mahkemeye sunulur." Bu merci aynı zamanda yenileme isteminin kabule değer olup olmadığına da karar verecek ve istemin kabule değer bulunması halinde sırasıyla delil toplama ve sonrasında da yargılamanın yenilenmesi isteminin esassız olmadığına kanaat getirilecek olması durumunda kural olarak duruşma açarak yargılamayı yenileyecek olan mahkemedir.

CMUK'ta da aynı düzenlemeye yer verilmişti. Buna göre, ilk derece mahkemesinin hükmü temyiz incelemesinden geçsin ya da geçmesin, yargılamanın yenilenmesi talebinin ilk derece mahkemesine yapılacağı kabul edilmekteydi. Ancak CMUK'ta ayrıca, "Hükme iştirak etmiş olan hakimlerden biri aleyhine ceza tatbikatını ve kanuni bir ceza ile mahkûmiyeti istilzam edecek mahiyette olarak vazifelerini ifada kusur etmiş" olması yenileme talebi olduğu zaman, yetkili mahkemenin Yargıtay ceza dairesi olacağı düzenlenmişti.

³⁴ "Bu kapsamda somut olay değerlendirildiğinde; hükümlü/sanık hakkında Manisa 2. Ağır Ceza Mahkemesinin 15.01.2018 tarih ve 2017/559, 2018/22 sayılı kararıyla silahlı terör örgütüne üye olma suçundan 5237 sayılı TCK'nın 314/2 maddesi gereğince mahkûmiyet kararı verildiği, istinaf başvurusu üzerine İzmir Bölge Adliye Mahkemesinin 2. Ceza Dairesinin 10.05.2018 tarih ve 2018/1192 esas, 2018/1528 karar sayılı ilamı ile istinaf başvurusunun esastan reddine karar verildiği, bu kararın da (kapatılan) Yargıtay 16. Ceza Dairesinin 02.04.2019 tarih ve 2018/6431 esas, 2018/59858 karar sayılı ilamıyla düzeltilerek onandığı, iş bu karara ilişkin hükümlü/sanık tarafından Anayasa Mahkemesine bireysel başvuru yoluna gidildiği, Anayasa Mahkemesinin 03.02.2020 tarihli 2019/24034 başvuru nolu, ... kararında, Anayasanın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki duruşmada hazır bulunma hakkının ihlal edildiğinin belirtildiği, iş bu karar gereği Manisa 2. Ağır Ceza Mahkemesinin 11.03.2022 tarihli ve 2017/559- 2018/22 sayılı ek kararıyla CMK'nın 318/1 maddesi uyarınca yargılamanın yenilenmesine karar verildiği," Y 3. CD, E 2022/29130, K 2022/6587, T 18.10.2022 (www.kazanci.com Erişim Tarihi: 10.09.2024).

³⁵ Temyiz incelemesinden geçmiş bir bölge adliye mahkemesi ceza dairesi kararında maddi olayın tespitinde hata olduğu iddiasının yargılamanın yenilenmesi yoluyla ileri sürülebileceği hakkında bkz. Fahri Gökçen Taner, '5271 Sayılı CMK'nın Temyiz Kanun Yoluna İlişkin Hükümlerinin Yürürlüğe Girmesiyle Ortaya Çıkan Farklılıklar' (2017) [4] Ankara Barosu Dergisi 58.

CMK bakımındansa, ilk derece mahkemesinin hükmü, aleyhine istinaf kanun yoluna başvurulmaksızın kesinleşmişse, yargılamanın yenilenmesi talebinin hükmü veren ilk derece mahkemesine yapılacağında kuşku yoktur. Bölge adliye mahkemelerinin faaliyete geçmesinin bu tespit bakımından bir önemi bulunmamaktadır.

Keza bölge adliye mahkemeleri faaliyete geçmeden önce ilk derece mahkemesinden verilen ve temyiz incelemesinden geçerek kesinleşen hükümler bakımından da yargılamanın yenilenmesinin şartları oluştuğunda yenileme ilk derece mahkemesi tarafından yapılmaktaydı.

Ancak özellikle bölge adliye mahkemelerinin faaliyete geçmesiyle beraber, “hükmü veren mahkeme” düzenlemesinden ne anlaşılması gerektiğinin bazı ihtimaller açısından belirsizlik arz ettiği görülmektedir. Sorunun çözümü “hüküm” kavramının CMK madde 223’te sayılı hüküm çeşitlerini ifade ettiğinin kabulüyle mümkün olacaktır. Bu doğrultuda, bölge adliye mahkemesinin esasa girmeden verdiği ret kararları bakımından da esastan ret kararları bakımından da yargılamanın yenilenmesinde yetkili merci yine ilk derece mahkemesidir. Öte yandan, bölge adliye mahkemesinin duruşma açarak verdiği karar öncekini ortadan kaldıran bir “hüküm” olduğundan, buna karşı yargılamanın yenilenmesinde yetkili merci bölge adliye mahkemesi ceza dairesi olacaktır. Düzelterek onama kararı vasıtasıyla beraat kararı dahi verilebildiği ve CMK’da, Kanun’un 318/2. maddesindeki, Yargıtay ceza dairesinin verdiği düzelterek onama kararlarıyla ilgili istisnai düzenlemenin benzerine bölge adliye mahkemeleriyle ilgili olarak yer verilmediği göz önünde bulundurulduğunda, bölge adliye mahkemelerinin düzelterek onama kararlarına karşı yargılamanın yenilenmesi yine bölge adliye mahkemesinden istenmelidir. Bölge adliye mahkemelerinin verdikleri düşme kararları için de aynı şekilde düşünmek yerinde olacaktır.

Temyiz incelemesinden geçen kararlar bakımındansa, davayla ilgili son hükmü hangi mahkeme verdiyse yargılamanın yenilenmesi talebi o mahkemeye yapılmalıdır. Eğer bölge adliye mahkemesi esastan ret kararı verdikten sonra bu karar temyiz edilmiş ve sonrasında kesinleşmişse, yargılamanın yenilenmesi talebi ilk derece mahkemesine yapılmalıdır. Buna karşılık, bölge adliye mahkemesince düzelterek esastan ret veya düşme kararı ya da duruşma açarak yeni bir hüküm verilmişse temyiz kanun yolundan geçerek kesinleşen bu hükme dair yargılamanın yenilenmesinde bölge adliye mahkemesi ilgili ceza dairesi yetkili olacaktır.

Öte yandan, uygulamada farklı farklı kararlar veriliyor olduğu gerçeği göz önünde bulundurulduğunda özellikle bölge adliye mahkemelerinin verdikleri karar çeşitleri açısından ve bilhassa duruşma açarak hüküm verilen ve düzelterek esastan ret kararı verilen hallerde hangi merciin yargılamanın yenilenmesinde görevli olacağı Kanun’da açıkça düzenlenmelidir.

KAYNAKÇA

- Akyürek, G, Yargılamanın Yenilenmesi (3. bs Seçkin Yayıncılık 2018)
- Arslan R, Medeni Usul Hukukunda Yargılamanın Yenilenmesi (Ayyıldız Matbaası 1977)
- Bakım S, ‘Ceza Muhakemesi Hukukunda Yargılamanın Yenilenmesi’ (2013) 19 [2] Marmara Üniversitesi Hukuk Araştırmaları Dergisi Prof. Dr. Nur Centel’e Armağan 919-951
- Centel N ve Zafer H, Ceza Muhakemesi Hukuku (20. bs Beta Yayınları 2021)
- Dülger MV ve Taşkın ŞC, Ceza Muhakemesi Hukuk (Seçkin Yayıncılık 2023)
- Erem F, ‘Muhakemenin Yenilenmesi Hakkında Genel Bilgiler’ (1962) 19 [1] Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 3-48
- Gökçen A, Balcı M, Alşahin ME ve Çakır K, Ceza Muhakemesi Hukuku (7. bs Adalet Yayınevi 2023)
- Güngör D ve Albayrak A, İstinaf (Ankara Barosu Yayınları 2016)
- Karakehya H, Ceza Muhakemesi Hukuku (4. bs Nisan Kitabevi 2022)
- Karakurt A, Ceza Muhakemesi Hukukunda Muhakemenin Yenilenmesi (Seçkin Yayıncılık 2009)
- Kaymaz S, Ceza Muhakemesinde İstinaf (3. bs Seçkin Yayıncılık 2023)
- Kunter N, Ceza Muhakemesi Hukuku (9. bs Yaylacık Matbaası 1989)
- Kuru B, Hukuk Muhakemeleri Usulü Cilt: 5 (6. bs Demir Demir Yayıncılık 2001)
- Nişancı D, Ceza Muhakemesinde Yargılamanın Yenilenmesi (3. bs Seçkin Yayıncılık 2023)
- Önder A, ‘Muhakemenin İadesinde Reform’ (1973) 38 [1-4] İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası 59-114
- Önder A, ‘Muhakemenin İadesinin Caiz Olmadığı Hal’ (1965) 31 [1-4] İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası 297-420
- Özbek VÖ, Doğan K ve Bacaksız P, Ceza Muhakemesi Hukuku (16. bs Seçkin Yayıncılık 2023)
- Özgen E, Ceza Muhakemesinin Yenilenmesi (Başnur Matbaası 1968)
- Öztürk B, Tezcan D, Erdem MR, Sırma Gezer Ö, Saygılar YF, Alan E, Özaydın Ö, Erden Tütüncü E ve Tok MC, Nazari ve Uygulamalı Ceza Muhakemesi Hukuku (17. bs Seçkin Yayıncılık 2023)
- Taner FG, ‘5271 Sayılı CMK’nın Temyiz Kanun Yoluna İlişkin Hükümlerinin Yürürlüğe Girmesiyle Ortaya Çıkan Farklılıklar’ (2017) [4] Ankara Barosu Dergisi 47-78.
- Toroslu N ve Feyzioğlu M, Ceza Muhakemesi Hukuku (22. bs Savaş Yayınevi 2023)
- Tosun Ö, Türk Suç Muhakemesi Hukuku Dersleri Cilt: II, (2. bs Sulhi Garan Matbaası 1976)

Uyma Bulut B, 'Bölge Adliye Mahkemesi ve Yargıtay Kararlarına Karşı Yargılamanın Yenilenmesi' (2018) [3] İzmir Barosu Dergisi 111-165.

Ünver Y ve Hakeri H, Ceza Muhakemesi Hukuku (18. bs Adalet Yayınevi 2022)

Şahin C ve Göktürk N, Ceza Muhakemesi Hukuku (19. bs Seçkin Yayıncılık 2023)

Yenisey F ve Nuhoglu A, Ceza Muhakemesi Hukuku (11. bs Seçkin Yayıncılık 2023)

Yurtcan E, Ceza Yargılaması Hukuku (16. bs Seçkin Yayıncılık 2019)

- karararama.yargitay.gov.tr

- www.kazanci.com